

دانشگاه علوم پزشکی تهران
دانشکده پزشکی

عنوان:

تبیین چالش‌های اخلاقی در ارائه خدمات مراقبت‌های دارویی در داروخانه و
سنجش نگرش داروسازان نسبت به آن‌ها: طراحی و روانسنجی ابزار

پایان‌نامه برای دریافت درجه دکتری تخصصی PhD

در

رشته اخلاق پزشکی

نگارنده:

رسول اسمعلی پور

اساتید راهنما:

جناب آقای دکتر باقر لاریجانی

سرکار خانم دکتر پونه سالاری

اساتید مشاور:

جناب آقای دکتر عباس عبادی

سرکار خانم دکتر ندا مهرداد

سال دفاع از پایان‌نامه: ۱۴۰۰

شماره پایان‌نامه: ۳۲

تبیین چالش‌های اخلاقی در ارائه خدمات مراقبت‌های دارویی در داروخانه و سنجش

نگرش داروسازان نسبت به آن‌ها: طراحی و روانسنجی ابزار

مقدمه: حرفه‌ی داروسازی حرفه‌ای دانش‌محور است که همانند سایر حرفه‌ها، همگام با توسعه و گسترش علم و صنعت، توسعه یافته و مسئولیت‌های حرفه‌ای و اخلاقی جدیدی برای حرفه‌مندان خود تعریف و ایجاد کرده است. حرفه داروسازی در طول این چند دهه، از ساخت و تهیه محصولات دارویی با منشاء گیاهی به ساخت و تهیه محصولات شیمیایی رسید و وظیفه داروسازان هم از رویکرد روش سنتی نسخه پیچی به یک رویکرد جدید جهانی به نام مراقبت دارویی تغییر یافت. اما در مقام عمل و اعمال حرفه به نظر می‌رسد که داروسازان در دستیابی به این هدف موفق نیستند. لذا تبیین چالش‌های اخلاقی حرفه‌مندان داروسازی که مانع از اعمال حرفه می‌شوند می‌تواند راه را برای ارائه راهکار و حل مشکل فعلی نظام ارائه خدمات و مراقبت‌های دارویی باز کند.

هدف: هدف از این مطالعه، شناسایی چالش‌های اخلاقی موجود و پیش روی داروسازان در ارائه خدمات

مراقبت‌های دارویی در داروخانه و طراحی ابزاری برای سنجش نگرش آنها به این چالش‌های اخلاقی بود.

روش کار: مطالعه حاضر، یک مطالعه ترکیبی متوالی اکتشافی بوده و از دو بخش کیفی و کمی تشکیل یافته است. در مرحله کیفی، پس از مرور متون، مصاحبه نیمه ساختار یافته از داروسازان شاغل در داروخانه انجام گرفت. متون مصاحبه‌ها با روش تحلیل محتوای کیفی و با تشکیل یک جلسه بحث گروهی مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت. سپس قوانین و مقررات امور دارویی مطالعه گردیده و پس از تبیین چالش‌ها و ممیزی اخلاقی آنها، با تشکیل جلسه بحث گروهی با متخصصان مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. در نهایت برای طراحی ابزار، داده‌های بخش کیفی مورد استفاده قرار گرفته و گویه‌ها تدوین گردید. سپس برای روایی گویه‌ها روایی صوری و محتوایی و برای روایی سازه تحلیل عاملی اکتشافی و تاییدی و همچنین برای پایایی ابزار آزمون-بازآزمون بکار برده شد.

یافته: در مطالعه کیفی، چالش‌های اخلاقی در یک درون‌مایه‌ای به نام حرفه‌ای‌گری در داروسازی (Pharmacy Practice) و در سه طبقه به نام‌های اعمال حرفه، ارتباطات حرفه‌ای و چالش‌های مرتبط با قوانین و مقررات قرار گرفتند. از بررسی و تحلیل قوانین و مقررات دارویی کشور، ۲۴ مورد ممیزی

اخلاقی صورت گرفت که ۱۳ مورد مربوط به قوانین مختلف و ۱۱ مورد مربوط به آیین‌نامه‌های سازمانی و اداری بودند. در بخش مطالعه کمی و ابزارسازی، با استفاده از داده‌های بخش کیفی، گویه‌ها تدوین و روانسنجی گردید. شاخص KMO برابر ۰/۹۲۳ و آزمون کرویت بارتلت معنی‌دار بود. در تحلیل عاملی اکتشافی، سه عامل به نام‌های چالش‌های مرتبط با قوانین و مقررات، ارتباطات حرفه‌ای و مشاوره و مراقبت دارویی استخراج شد. مجموع پایایی در همسانی درونی (آلفا کرونباخ) ۰/۹۱۹ و همبستگی درون خوشه‌ای (ICC) ۰/۹۱۴ و خطای معیار اندازه‌گیری (SEM) ۴/۲۹ به دست آمد. در نهایت ابزاری پایا و روا با ۲۲ سؤال طراحی گردید.

نتیجه‌گیری: مهم‌ترین چالش‌های اخلاقی داروسازان در ارائه خدمات مراقبت‌های دارویی در داروخانه مرتبط با تعهدات حرفه‌ای داروساز بود که چالش‌های دیگری همچون ارتباطات حرفه‌ای نیز در این زمینه تاثیر گذار بودند. شناسایی این چالش‌های اخلاقی و سنجش نگرش داروسازان با استفاده از ابزار معتبر طراحی شده می‌تواند در ارزیابی و ریشه‌یابی مشکلات حرفه داروسازی و ارائه راهکار موثر در جهت ارتقا جایگاه حرفه‌ای داروسازان، استفاده از رویکردهای آموزشی موثر و اصلاح سیاستگذاری و قوانین و مقررات حاکم بر این حرفه تاثیر بسزایی داشته باشد.

کلمات کلیدی:

اخلاق داروسازی، حرفه‌ای‌گری، چالش‌های اخلاقی، مراقبت دارویی، داروخانه شهری